

Asia: VN/25570/2023-OM-54

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; uusi välitysmenettelylaki

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä

Lausunto oikeusministeriölle uutta välitysmenettelylakia koskevasta työryhmämietinnöstä

1. Korkein oikeus esittää lausuntonaan välimiesmenettelylain uudistamistyöryhmän mietinnöstä seuraavan.

2. Korkein oikeus ottaa kantaa työryhmän mietintöön vain lakiehdotuksen 5 §:ssä olevan toimivaltaista tuomioistuinta koskevan sääntelyn sekä lakiehdotuksen 12, 13 ja 16 §:ssä olevien muutoksenhakua koskevien säännösten osalta.

3. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan eräät välitysmenettelyyn liittyvät tuomioistuinasiat keskitettäisiin yhteen käräjäoikeuteen. Korkein oikeus pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena. Keskittämällä voidaan edistää näitä suhteellisen harvalukuisia asioita käsittelevien tuomareiden asiantuntemuksen karttumista, oikeuskäytännön yhtenäisyyttä sekä tuomioistuinten toiminnan tehokkuutta.

4. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan eräät muut välitysmenettelyyn liittyvät tuomioistuinasiat käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeudessa. Näidenkin asioiden keskittäminen yhteen tuomioistuimeen on edellä mainituista syistä tarkoituksenmukaista. Työryhmän mietinnössä ei kuitenkaan ole esitetty vakuuttavia perusteluita sille, miksi nämä asiat tulisi tavanomaisesta oikeusastejärjestyksestä poiketen käsitellä ensi asteena hovioikeudessa. Olisi erittäin poikkeuksellista, että kanteella vireille pantava riita-asia käsiteltäisiin ensimmäisenä asteena hovioikeudessa. Lisäksi välitysmenettelyyn liittyvät asiat hajautuisivat tavoitteen vastaisesti ensiasteessa kahteen tuomioistuimeen.

5. Ehdotusta on mietinnössä perusteltu vain tarpeella lyhentää välitystuomion moitetta koskevien asioiden kestoja, minkä vuoksi kumoamiskanne mietinnön mukaan tulisi käsitellä pääsääntöisesti vain yhdessä oikeusasteessa. Korkein oikeus toteaa, että ehdotetun sääntelyn perusteella hovioikeuden ratkaisuun voisi kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä. Ehdotettu sääntely voisi siten joka tapauksessa johtaa lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn kahdessa oikeusasteessa.

6. Korkein oikeus pitää ehdotusta ongelmallisena ottaen huomioon siitä korkeimmalle oikeudelle seuraavat tehtävät muutoksenhakutuomioistuimena. Vakiintuneen käsityksen mukaan korkeimman oikeuden keskeisin tehtävä on ennakkopäätösten antaminen. Jos välitysmenettelyyn liittyvissä tuomioistuinasioissa lakiehdotuksen mukaisella tavalla avataan mahdollisuus hakea muutosta hovioikeuden ratkaisuun valituslupaa pyytämättä, se vie voimavaroja ennakkopäätöstehtävän hoitamiselta. Korkein oikeus vastustaa tällaista kehityssuuntaa.

7. Korkein oikeus toteaa, että ehdotuksella tavoiteltua lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asioiden joutuisaa käsittelyä on mahdollista edistää myös muilla keinoilla ilman, että näitä asioita ohjautuu korkeimman oikeuden käsiteltäväksi ilman valituslupaharkintaa. Yhtenä vaihtoehtona jatkovalmistelussa voisi harkita sitä, että myös lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettut asiat käsitellään pykälän 1 momentissa tarkoitettussa käräjäoikeudessa, mutta muutoksenhaku käräjäoikeuden ratkaisuun näissä asioissa ohjattaisiin suoraan korkeimpaan oikeuteen siten, että muutoksenhaku edellyttää valituslupaa. Vastaavia muutoksenhakusäännöksiä on nykyisin esimerkiksi osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n 2 momentissa sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 37 §:ssä.

8. Jos kuitenkin kyseiset asiat työryhmän mietinnössä ehdotetulla tavalla käsitellään ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeudessa, on välttämätöntä säätää erikseen, että muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisusta näissä asioissa edellyttää valituslupaa. Vastaava sääntely koskee nykyään esimerkiksi lapsen palauttamista Haagin sopimuksen nojalla koskevia asioita (ks. laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 42 §).

9. Lakiehdotuksen 12 §:n 7 momentissa, 13 §:n 2 momentissa ja 16 §:n 4 momentissa on muutoksenhakua koskevat säännökset, joissa kielletäisiin muutoksen hakeminen tietynlaisiin käräjäoikeuden päätöksiin. Ehdotetut säännökset poikkeavat kirjoitusasultaan toisistaan. Lakiehdotuksen 12 §:n 7 momentista ilmeni selvästi, että hakemuksen hyväksyvään päätökseen ei saa hakea muutosta mutta muutoksenhaku hakemuksen hylkäävään päätökseen on sallittu. Sen sijaan 13 §:n 2 momentissa säädettäisiin vain, että hakemuksen hyväksyvään päätökseen ei saa hakea muutosta. Lakiehdotuksen 16 §:n 4 momentissa ei puolestaan ole eroteltu toisistaan hakemuksen hyväksyviä ja hylkääviä päätöksiä. Korkein oikeus toteaa, että säännösten erilaisista kirjoitustavoista johtuen erityisesti 16 §:n 4 momentin säännös voisi johtaa samanlaisiin

tulkintaepäselvyyksiin kuin nykyisen välimiesmenettelystä annetun lain 17 §:n 3 momentti (ks. KKO 2023:38).

10. Perustuslain 21 §:n mukaan lähtökohtana on, että tuomioistuimen ratkaisuihin voidaan hakea muutosta. Jatkovalmistelussa tulisi tarkemmin arvioida ja perustella, miksi ja miltä osin muutoksenhakuoikeutta käräjäoikeuden päätöksiin lakiehdotuksen 12, 13 ja 16 §:ssä tarkoitetuissa asioissa on perusteltua rajoittaa. Jos ehdotetuille muutoksenhakukielloille on esitettävissä perustuslain 21 §:n kannalta hyväksyttävät perustelut, säännösehdotusten kirjoitusasua tulisi selventää ja tarvittaessa yhdenmukaistaa siten, että kustakin säännöksestä selvästi ilmenee, missä tilanteissa päätökseen ei saa hakea muutosta.

Korkein oikeus

Tatu Leppänen

Presidentti

Jussi Alaranta

Hallinnollinen lakimies

Esittely täysistunnossa 28.1.2026

Läsnä Presidentti Leppänen ja oikeusneuvokset Sippo, Huovila, Antila, Uusitalo, Engstrand, Mäkelä, Tammi-Salminen, Tapani, Ojala, Guimaraes-Purokoski, Turpeinen, Pölönen, Hakamies ja Melander

2. 1 luku Yleiset säännökset

-

3. 2 luku Väilyssopimus

-

4. 3 luku Välitysoikeuden kokoonpano

-

5. 4 luku Välitysoikeuden toimivalta

-

6. 5 luku Asian käsittely välitysmenettelyssä

-

7. 6 luku Välitystuomio

-

8. 7 luku Välitystuomion kumoaminen

-

9. 8 luku Välitystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

-

10. 9 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

11. Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

-

12. Muut huomiot

-

Alaranta Jussi
Korkein oikeus